

Вікторія Хренова

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ З ОСНОВ ШВЕЙНОЇ СПРАВИ:
РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ**

*Ефективність формування спеціальної компетентності майбутніх учителів
технологій профільної школи з основ швейної справи: результати
експерименту*

Хренова Вікторія

У статті висвітлені результати педагогічного експерименту, який перевіряв педагогічні умови фахової підготовки майбутніх учителів технологій до викладання у старшій школі основ швейної справи. Здійснено аналіз і порівняння результатів констатувального і формувального етапів зазначеного експерименту.

Ключові слова: *модель фахової підготовки, педагогічні умови, спеціальна компетентність учителя технологій, констатувальний експеримент, формувальний експеримент.*

В статье освещены результаты педагогического эксперимента, который проверял педагогические условия профессиональной подготовки будущих учителей технологий к преподаванию в старшей школе основ швейного дела. Осуществлен анализ и сравнение результатов констатирующего и формирующего этапов указанного эксперимента.

Ключевые слова: *модель профессиональной подготовки, педагогические условия, специальная компетентность учителя технологий, констатирующий эксперимент, формирующий эксперимент.*

The article highlights the results of the teaching experiment, which tested pedagogical conditions of professional training of future teachers of technology to teaching in high school the basics of sewing business. The analysis and comparison of results konstatuvalnoho and formative stages of this experiment.

Key words: *model of professional training, pedagogical conditions, the special competence of the teacher technology konstatuvalnyy experiment molding experiment.*

Результати теоретичного дослідження є гіпотезою доти, доки вони не перевірені, обґрунтовані, підтверджені дослідями та фактами. Як зазначав С. Гончаренко, аргументована гіпотеза перетворюється в достовірне знання, теорію. Тому постає питання проведення педагогічного експерименту, демонстрування використання розроблених в процесі нашого дослідження теоретичних та методичних основ організації підготовки майбутніх учителів технологій до профільного навчання учнів старших класів основам швейної справи, визначення ефективності їх застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що на сьогодні існують різні напрямки постановки і розв'язання проблеми фахової підготовки учителів технологій у вишах. Перший напрямок присвячено генезису підготовки майбутніх учителів технологій (Я. Бобилева, В. Гарін, Н. Слюсаренко, А. Романчук, Ю. Кузьменко, І. Шиманович та інші). Другий – характеризується розробкою змісту, форм і методів формування теоретичних знань і педагогічних умінь, які розкривають логіку й закономірності підготовки майбутніх учителів технологій (М. Корець, Л. Оршанський, В. Стешенко, Н. Скачкова, С. Степанов, І. Андрощук, А. Педорич та ін.).

Аналіз наукової літератури та дисертаційних досліджень свідчить про посилення уваги науковців до вивчення основних тенденцій і специфіки підготовки майбутніх учителів технологій із застосуванням в навчальному процесі сучасних інноваційних технологій. Проте в науково-дослідницьких

працях поза увагою залишилася проблема розробки науково-методичних рекомендацій щодо впровадження в навчальний процес моделі фахової підготовки майбутніх учителів технологій до викладання у старшій школі основ швейної справи.

Мета статті – проаналізувати результати експериментального дослідження, спрямованого на перевірку педагогічних умов фахової підготовки майбутніх учителів технологій до викладання у старшій школі основ швейної справи.

Експериментальна перевірка обґрунтованих нами педагогічних умов підготовки майбутніх учителів технологій до викладання у старшій школі основ швейної справи здійснювалась з урахуванням науково обґрунтованих вимог і положень теорії експерименту [1-3]. При плануванні експерименту ми виходили з того, що впровадження педагогічних умов має: підвищити фаховий рівень майбутніх учителів технологій з швейної справи; підвищити рівень та міцність засвоєння знань й опанування умінь в умовах збільшення часу на самостійне опанування студентами курсу; створити особистісно-орієнтований процес навчання та індивідуальні умови роботи з навчальною інформацією; розвивати критичне мислення, творчі та пошукові здібності студентів.

Для досягнення мети дослідження на різних його етапах було вирішено наступні завдання:

1. Констатувальний етап експерименту: вивчення і аналіз літератури по темі дослідження; вивчення досвіду роботи загальноосвітніх навчальних закладів по реалізації технологічного профілю; вивчення шкільних профільних програм, навчальних планів та програм підготовки учителів технологій за швейною спеціалізацією у вишах України; вивчення досвіду роботи викладачів гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького національного університету, учителів технологій загальноосвітніх шкіл Хмельницької області; виявлення необхідних компетентнісних конструктів учителя технологій профільної школи з основ швейної справи, обґрунтування

їх практичної значущості в його діяльності; розробка рівнів та показників спеціальної компетентності студентів з основ швейної справи задля реалізації технологічного напрямку профільного навчання а загальноосвітній школі; аналіз стану предмета дослідження на початковому етапі; розробка моделі підготовки учителів технології до реалізації профільного навчання учнів старших класів основам швейної справи; розробка змісту, програми та комплексу методичного забезпечення інтегрованого курсу «Основи швейного виробництва»; анкетування викладачів вишів та учителів загальноосвітніх установ з метою оцінювання змісту навчальної програми з курсу «Основи швейного виробництва».

2. Формувальний етап експерименту: вибір контрольної та експериментальної груп студентів; діагностування рівня сформованості спеціальної компетентності у студентів, що плануються до залучення у експериментальному дослідженні; розробка програми формувального етапу дослідно-експериментальної роботи; впровадження педагогічних умов в експериментальних групах; апробація моделі та змісту підготовки учителів технологій до реалізації профільного навчання учнів старших класів основам швейної справи в експериментальних групах; діагностика рівня сформованості спеціальної компетентності у студентів контрольних та експериментальних групах відповідно до розроблених показників; порівняння рівнів сформованості спеціальної компетентності у студентів контрольних і експериментальних груп.

3. Аналітико-узагальнюючий етап експерименту: аналіз отриманих в ході експерименту даних про рівень сформованості спеціальної компетентності у студентів контрольної і експериментальної груп; узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи; оформлення дисертаційного дослідження.

Діагностичний інструментарій експериментального дослідження включав: аналіз нормативних документів; навчальних планів та програм; журналів; даних викладачів вишів та учителів шкіл, що беруть участь в

експертному оцінюванні під час дослідно-експериментальної роботи; педагогічні спостереження за навчальною діяльністю студентів гуманітарно-педагогічного факультету, що навчаються в групах спецкурсу «Основи швейного виробництва»; педагогічні спостереження за навчально-педагогічною практикою, яку студенти проходить у школах; проведення анкетування, тестування, усного опитування студентів експериментальних груп; метод експертної оцінки при виконанні практичних завдань спецкурсу та оцінюванні рівня навичок рефлексії у студентів; аналіз результатів всіх видів навчальної діяльності студентів контрольних та експериментальних груп з основ швейного виробництва, теоретичної та практичної складових державного іспиту, результатів навчально-педагогічної практики; математичні методи статистичної обробки експериментальних даних (перевірка статистичних гіпотез, дисперсійний та кореляційний аналіз), за допомогою яких визначались кількісні і якісні залежності між показниками дослідження.

Під час діагностування сформованості спеціальної компетентності майбутніх учителів технологій у сфері швейного виробництва було використано визначені нами критерії, показники та рівні її сформованості (високий, достатній, середній, низький). До критеріїв сформованості спеціальної компетентності студентів з основ швейної справи ми віднесли: мотиваційно-ціннісний (стійкий пізнавальний інтерес до профільного навчання, професійна мотивація швейної підготовки); когнітивний (усвідомлені системні знання з основ швейної справи та методики її навчання в старшій школі); діяльнісний (володіння робочою професією галузі швейного виробництва на рівні не нижче 3-го розряду, системне використання самостійних занять з основ швейного виробництва; здатність проводити заняття з швейної справи в старших класах, запроваджувати у власну педагогічну практику інновації та сучасні педагогічні технології, враховуючи індивідуальні особливості учнів та збагачувати її методичними надбаннями); рефлексивно-оцінний (готовність до самостійних занять з

швейної справи – уміння самостійно організувати та реалізувати заняття, визначати їхню ефективність; знання та навички самодіагностування, самоконтролю під час навчальних занять; уміння корегувати процес розробки та виготовлення швейного виробу; уміння оцінювати та коригувати власну методику викладання швейної справи у старшій школі).

Методика проведення експериментального дослідження була підпорядкована вимогам не порушувати чинний педагогічний процес підготовки майбутніх учителів технологій. Розподіл методик проведення констатувального діагностування за визначеними критеріями подано у табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл методик діагностування за критеріями спеціальної компетентності

Критерії	Форми та методи діагностування
1	3
Мотиваційно-ціннісний	Анкетування: - діагностика мотивації професійної діяльності (за методикою «Мотивація професійної діяльності» К. Замфір в модифікації А. Реана); - діагностика мотивації навчальної діяльності (за методикою «Вивчення мотивів учбової діяльності», модифікація А. Реана, В. Якуніна); - діагностика професійних цінностей за методикою «Ранжування професійних цінностей» О. Ноженкіна та методикою «Визначення ціннісних орієнтирів» М. Рокича).
Когнітивний	Тестування по закінченню вивчення кожного навчального модуля (тематичний контроль). Оцінювання: комплексної контрольної роботи, виконаної студентами по закінченню курсу; «Портфоліо» студентів з курсу «Основи швейного виробництва»; блоку ситуативних тестових завдань державного комплексного кваліфікаційного іспиту, пов'язаного з фаховими знаннями зі швейної справи; етапу проектування бінарних дій суб'єктів навчального процесу (дій вчителя та учнів) одного з етапів уроку відповідно до заданої психолого-педагогічної характеристики (під час державного комплексного кваліфікаційного іспиту).
Діяльнісний	Спостереження за виконанням студентами навчальних завдань та експертне оцінювання якості навчально-творчої продукції під час:

Продовж. табл. 1

	<ul style="list-style-type: none">- лабораторних / практичних робіт;- індивідуальних завдань (розрахунково-графічні роботи);- навчально-технологічної та навчально-педагогічної практик студентів;- курсового проектування. Оцінювання практичної частини державного іспиту за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр».
Рефлексивно-оцінний	Спостереження. Оцінювання самими студентами та викладачами рівня розвитку рефлексивних навичок.

Констатувальний етап дослідження проводився на базі гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького національного університету. Всього у дослідженні взяло участь 90 студентів, що навчаються за спеціальністю «Технологічна освіта». Діагностика підготовленості студентів до профільного навчання учнів старших класів основам швейної справи на етапі констатувального експерименту, дає можливість говорити про в цілому середній рівень сформованості у них складових спеціальної компетентності (яка забезпечить учителям технологій профільної школи можливість успішно виконувати професійні функції під час навчально-виховного процесу з профілю «Швейна справа»). Аналіз даних показує, що тільки 15,37 % студентів мають високий рівень, 32,22 % достатній, 26,76 % середній, а до низького віднесено 25,65 %.

Такий результат констатувального експерименту, а також результати узагальнення досвіду підготовки майбутніх учителів технологій швейного напрямку, дозволили зробити припущення, що середній рівень сформованості спеціальної компетентності обумовлено недостатнім впливом традиційних, методів, засобів, форм, технологій навчання, а також традиційного підходу до формування змісту дисципліни на навчально-пізнавальну діяльність студентів. Отже, існуюча система підготовки майбутніх учителів технологій профільної школи з швейної справи недостатньо орієнтована на формування у них спеціальної компетентності та її складових – художньо-конструкторської, виробничо-технологічної та методичної.

З урахуванням результатів констатувального етапу експерименту, а також дослідження і теоретичного аналізу наукової та методичної літератури нами було запропоновано модель фахової підготовки студентів до викладання у старшій школі основ швейної справи побудовану на основі системного та особистісно-діяльнісного підходів та, відповідно, зміст підготовки.

Ефективність розробленої моделі та змісту підготовки забезпечувалась визначеними нами педагогічними умовами підготовки фахівців: систематичне та цілеспрямоване формування позитивних мотивів студентів до вивчення й викладання основ швейної справи, а також розвитку здатності студентів до самоаналізу і самооцінки конструкторсько-технологічної діяльності; наукове проектування змісту і структури підготовки майбутніх учителів технологій до профільного навчання учнів старших класів основам швейної справи, який відповідає сучасному рівню розвитку технологічної освіти та сучасного швейного виробництва; застосування у навчальному процесі активних та інтерактивних форм і методів теоретичної і практичної підготовки майбутніх педагогів до навчання старшокласників проектуванню та виготовленню швейних виробів).

У перебігу формувального експерименту в контрольних та експериментальних групах брали участь студенти спеціальності 7.010103 «Технологічна освіта» Хмельницького національного університету, Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту імені Тараса Шевченка, Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (всього 250 студентів).

В експериментальних групах підготовка здійснювалась на основі розробленої нами моделі та педагогічних умов. На початковому етапі формувального експерименту було проведено попереднє діагностування стану сформованості предметної компетентності студентів (табл. 2-3).

Таблиця 2

Розподіл студентів за рівнями сформованості спеціальної компетентності
(контрольна група на початку експерименту)

Компоненти спеціальної компетентності	Середнє значення за рівнем, %				Середнє значення, (бали)
	високий	достатній	середній	низький	
1	2	3	4	5	6
Художньо-конструкторський	15,5	32,7	26,2	25,6	3,38
Виробничо-технологічний	15,9	33,9	25,4	24,8	3,41
Методичний	15,5	32,9	26,0	25,6	3,38
Разом:	15,7	33,1	25,8	25,3	3,39

Таблиця 3

Розподіл студентів за рівнями сформованості предметної компетентності
(експериментальна група на початку експерименту)

Компоненти спеціальної компетентності	Середнє значення за рівнем, %				Середнє значення, (бали)
	високий	достатній	середній	низький	
1	2	3	4	5	6
Художньо-конструкторський	16,5	32,5	25,8	25,2	3,40
Виробничо-технологічний	17,1	33,3	24,8	24,8	3,43
Методичний	16,3	32,9	24,6	26,2	3,39
Разом:	16,6	32,9	25,1	25,4	3,41

Аналіз середніх значень показників сформованості критеріїв спеціальної компетентності дає можливість констатувати в цілому однаковий рівень підготовленості студентів контрольної та експериментальної груп. У результаті формувального експерименту з'ясувалось, що показники рівня сформованості спеціальної компетентності наступні: високий – 26,26 %, достатній – 41,87 %, середній – 18,78 %, низький – 13,10 %.

Водночас, основна маса студентів контрольної групи має такі показники: високий рівень – 17,47 %, достатній – 34,88 %, середній – 27,82 %, низький – 19,83 %. Динаміка рівнів сформованості спеціальної компетентності майбутніх учителів технологій з основ швейної справи представлена у табл. 4.

Динаміка рівнів сформованості спеціальної компетентності майбутніх
учителів технологій з основ швейної справи у %

Рівні сформованості	Експериментальна група		Динаміка	Контрольна група		Динаміка
	на початку експер.	на кінець експер.		на початку експер.	на кінець експер.	
	%	%		%	%	
Високий	15,37	26,26	+10,9	15,37	17,47	+2,10
Достатній	32,22	41,87	+9,6	32,22	34,88	+2,66
Середній	26,76	18,78	-8,0	26,76	27,82	+1,06
Низький	25,65	13,10	-12,6	25,65	19,83	-5,82

Змін зазнало й ставлення студентів до майбутньої професійної діяльності. Результати бесід та опитувань студентів свідчать про їх схвальне ставлення до розробленої педагогічної технології та змісту підготовки з основ швейної справи. Статистичну значущість різниці показників контрольних та експериментальних груп визначали у середовищі електронних таблиць MS Excel за допомогою t – критерію Стьюдента. Результати статистичного аналізу підтвердили статистичну значущість різниці усіх показників в контрольних та експериментальних групах.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило правильність висунутої гіпотези дослідження – визначені та обґрунтовані нами педагогічні умови забезпечують більш високі результати формування фахових знань з основ швейної справи у майбутніх учителів технологій профільної школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / Г.С. Цехмістрова – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003. – 240 с.
2. Основи наукових досліджень: конспект лекцій / укладач Е.В. Колісніченко. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – 83 с.
3. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підручник / М.Т. Білуха. – Київ: АБУ, 2002. – 480 с.